

МАРКЕТИНГОВО-ЦІНОВІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРОДОВОЛЬНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Одним з основних факторів розвитку продовольчого ринку є ціна, яка безпосередньо впливає на процеси виробництва, обміну та споживання продовольчої продукції. На ринку продовольчої продукції ціна впливає на рівновагу попиту та пропозиції та пов'язує між собою інтереси виробників і споживачів продукції, а моніторинг ринкових цін визначає важливі завдання державних регулюючих органів у забезпеченні населення доступних основних продуктів харчування. Це характеризує рівень цінової еластичності та забезпечує рівень продовольчої безпеки країни.

Ціноутворення на ринку продовольчої продукції залежить від багатьох факторів. Зокрема, відповідно до поглядів дослідника Н. А. Мазура, найважливішими ціноутворюючими чинниками є суспільна ціна виробництва, співвідношення попиту і пропозиції, темпи інфляції та купівельна спроможність грошей, ступінь державного адміністративного й економічного регулювання цін, стан цінової і нецінової конкуренції, ступінь монополізації виробництва [148, С. 99]. Дещо іншого погляду на ціноутворення притримується науковець В. Г. Ткаченко, який вважає, що основним ціноутворюючим фактором є виробничо-необхідні витрати праці, які залежать від рівня розвитку науково-технічного прогресу, технічної озброєності та організації виробництва та праці, рівня кваліфікації працівників, природних умов розміщення сільськогосподарського виробництва [149, С. 54]. Отже, на ціну продовольчої продукції значною мірою впливає: погодні умови; співвідношення попиту та пропозиції продовольчого товару на ринку; рівень платоспроможності населення; рівень інфляції; сезонність; рівень державного регулювання цін на сільськогосподарську та продовольчу продукцію; рівень розвитку інфраструктури; рівень імпорتنих та експортних цін на продовольчі товари; конкуренція на ринку тощо.

Цінову кон'юнктуру на вітчизняному продовольчому ринку характеризують закупівельні, оптово-відпускні та роздрібні ціни (рис. 1), які відрізняються між собою стадіями товароруху, внаслідок чого впливають одна з одної. Ціни на продукти харчування значною мірою залежать від регіону країни. При цьому неможливо однозначно виділити регіони із найвищим і найнижчим рівнем цін на продукти харчування, оскільки за одним продуктом певний регіон вважається дорогим, тоді як за іншим продуктом - дешевим. Проте, якщо постаратися узагальнити ціни на продукти харчування у регіонах, то можна говорити, що найвищий рівень цін спостерігається в м. Києві, Київській та Дніпропетровській області.

Визначити зміни рівень цін упродовж певного проміжку часу можливо за допомогою індексів Ласпейреса та Пааше [155, С. 145].

ЦІНОВА КОН'ЮНКТУРА НА ВІТЧИЗНЯНОМУ ПРОДОВОЛЬЧОМУ РИНКУ

Закупівельні ціни: застосовуються постачально-збутовими, заготівельними, оптово-посередницькими підприємствами оптової торгівлі та ін. юридичними особами, які здійснюють торговельну діяльність відповідно до свого статуту. Вони включають оптову (відпускну) ціну підприємства-виробника, ПДВ, акцизний та ліцензійний збори, а також витрати для закупівлі, збереження, фасування, транспортування й реалізації продукції та прибутку, необхідний для нормальної діяльності

Оптово-відпускні ціни: застосовуються на продукцію, товари народного споживання та закупівельні ціни на сільськогосподарську продукцію встановлюються виходячи з: фактичних витрат на виробництво (із собівартості) продукції; прибутку підприємства (з урахуванням кон'юнктури ринку, якості продукції); величини ПДВ тощо

Роздрібні ціни: визначаються самостійно торговельними підприємствами, підприємствами громадського харчування та іншими юридичними особами, які здійснюють продаж товарів чи надають послуги населенню, згідно з кон'юнктурою ринку, якістю товару (послуг), виходячи з вільної ціни закупівлі

Рис. 1. Характеристика цінової кон'юнктури на вітчизняному продовольчому ринку

Індекс цін Ласпейреса та Пааше визначає на скільки товари базисного періоду подорожчали чи подешевшали через зміну цін у поточному періоді, які наведені на рис. 2.

$$I_L = \frac{\sum P_1 * q_o}{\sum P_o * q_o} \quad \text{Індекс цін Ласпейреса} \quad \left\| \begin{array}{c} \text{Г} \\ \text{І} \\ \text{Н} \\ \text{Д} \\ \text{Е} \\ \text{К} \\ \text{С} \\ \text{Ц} \\ \text{І} \\ \text{Н} \end{array} \right\| \quad I_P = \frac{\sum P_1 * q_1}{\sum P_o * q_1} \quad \text{Індекс цін Пааше}$$

де I_L - індекс цін Ласпейреса;
 P_o і P_1 - ціни базового та поточного періодів відповідно;
 q_o - обсяг виробництва в базовому періоді

де I_P - індекс цін Пааше,
 P_o і P_1 - ціни базового та поточного періодів відповідно;
 q_1 - обсяг виробництва у поточному періоді

Рис. 2. Визначення індексу цін Ласпейреса та Пааше

Література:

1. Мазур Н. А. Фактори ціноутворення в системі формування ефективного аграрного сектору / Н. А. Мазур // Наук, вісник Національного аграрного університету. - 2008. - № 119. - 299 с.
2. Ткаченко В. Г. Ценообразование на сельхозпродукцию в условиях рынка / В. Г. Ткаченко [и друг.]. - К. : Аристотель, 2004. - 232 с.
3. Ватаманюк З. Г. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка: [навч. посіб.] / [З. І. Ватаманюк, С. М. Панчишин, С. К. Реверчук та ін.], за ред. З. Г. Ватаманюк, С. М. Панчишин. - К. : Альтернативи, 2005. - 606 с.